

Kerékgyártó István

Zalai Károly új regényéről

Zalai Károly – akit az Új Írás olvasói jól ismernek, hisz rendszeresen publikál a lapban – legújabb regényét, melynek a *Ha neandervölgyi vagy* címet adta a szerző, lassan olvastam.

Egyrészt mert – bár Franciaországban játszódik, és szereplői is franciák – mégis a szerző egyfajta önvallomásaként is olvasható regény. Másrészt, mert súlyos tudományos (antropológiai, őstörténeti, filozófiai) fejtegetéseket is tartalmaz.

Tehát érdeklődve olvastam, hogy két hősében – egy középkorú és egy idős férfiben – miként ismerhető fel a szerző. Hisz úgy tűnik, a fiatalabban az ifjú Zalait, az idősebben pedig a ma hetvenes éveiben járó író/festő magára is érvényes gondolatait ismerheti meg az olvasó.

Ez különösen érdekelt, hisz Zalai eddigi könyveiből sokat megtudhattunk híres emberek szokásairól, bogarairól, eszméiről és téveszméiről, de magáról a szerzőről keveset, szemben a *Ha neandervölgyi vagy*-gyal, ahol – úgy érzem – magáról vall, arról, hogy őbenne a „neandervölgyi gének" az átlagnál jóval nagyobb mértékben találhatók.

De miről is van szó? Mert, ha ezt megértjük, főleg, ha elfogadjuk, akkor logikusan végigvezethető a kötet bölcselkedése – a szó nemes értelmében használom a „bölcselkedés" kifejezést –, hisz a regényben számtalan gondolkodó téziseire történik hivatkozás. Többek között Nietzsche, Schopenhauer, René Guénon, Peter Sloterdijk és mindenekelőtt Hamvas Béla (és több más filozófus) egy-egy gondolatára épít a szerző, támasztja alá nézeteit. És ha az idézett szerzők életműve olykor egymással szöges ellentétben is áll, mégsem zavaróak ezek az utalások, főleg, ha Zalai legfontosabb hivatkozási alapjára Hamvas Bélára gondolunk. Hiszen Hamvas bevezet egy fogalmat, melyet univerzális orientációnak nevez, ami alatt azt érti, hogy írásaiba kész beilleszteni, elfogadni minden olyan kijelentést és útmutatást, amely a létezés metafizikai alapjaihoz vezet. Tehát, ami a számára a legfontosabb tézist megerősíti. Zalainak is van ilyen tézise, melynek igazolására több

gondolkodótól vesz át megállapításokat saját tétele igazolására. És hogy mi ez a tétel?

Az, hogy az emberiség történetében létezett egy boldog aranykor, ahol az ember egy volt a természettel. Majd jött a civilizáció, ami minden rossznak oka és eredete. Ebben a történelem előtti időben (vagy 600–800 ezer éven át) a neandervölgyi ember jelentette az emberi fajt, majd úgy 40–60 ezer évvel ezelőtt megjelent a homo sapiens, aki kiszorította (leigázta? kiirtotta? magába olvasztotta?) a neandervölgyi embert.A DNS vizsgálatok kimutatták, hogy átlagában a mai ember génállományának 4–5%-a a neandervölgyi embertől származik.

Ez a premissza Zalai regényében, pontosabban az, hogy bizonyos emberekben ez az arány magasabb, így ők közelebb állnak az egykor élt neandervölgyihez.

Ilyen, a neandervölgyi emberből több örökséget kapó két férfiről: a negyven körüli párizsi Claude-ról és az öreg Jacques-ról szól a könyv. Claude kilép munkahelyéről, ahol jogász volt (akár a szerző, aki egyik napról a másikra szakít a jogászkodással és távozik a kádári Magyarországról), hagyja el rosszul működő házasságát is, és hirtelen ötlettől vezérelve Bretagne-ba autózik. Itt ismerkedik meg az öreg Jacques-kal, aki lépésről lépésre feltárja neki titkát, a neandervölgyiek életérzését, hiszen benne is túlteng a neandervölgyi DNS. Majd kiderül, hogy Claude-ban is, aki öreg barátja titkai, életérzése, gasztronómiai ínyencségei, a borokhoz fűződő iránti odaadó érdeklődése és most már a neandervölgyiek iránti csodálatában is örököse lesz.

De miben is különbek a neandervölgyiek a homo sapienstől? A regény szerint: „ők szelídek, együttérzők és igazságosak, felfedezői és hirdetői mindannak, ami az emberiség boldogulását segítené elő.” És ebben a homo sapiensek uralta embertelen világban az öreg Jacques napról napra fedezteti fel Claude-dal az újabb csodákat. Remek ételeket, tökéletes borokat mutat neki, Bretagne sziklákkal csipkézett partjainak rejtett titkaival ismerteti meg, és persze az ősök élet- és természetszeretetét is feltárja előtte. Egyik kirándulásuk alkalmával így ír erről Zalai: „Közben kitisztult az ég, fölragyogott a nap. Innen már nem volt messze a tenger. Amikor megpillantotta a hatalmas, végtelen víztömeget, megállt. Az égen, a mélyen és kibírhatatlanul kékes zöld térben két kis fehér felhő úszott – összetekeredtek és szétbomlottak, akár a medúzák. Egy szélvédett zugban sziklának támasztotta a hátát, és hagyta, hogy megszárítsa a pulóverét és dzsekijét a nap. Közben a látványban gyönyörködött. A tenger és az ég kékje összeolvadt. A levegőből nedvesség és hínár szaga áradt, és ez a szag szinte ráragadt a

szájára, színültig töltötte meg a tüdejét, ereiben megerősítette a vér áramát. Valamiképp légüres térbe került, lebegni kezdett, már nem a földön állt, hanem egy másik térben, és belső képeire meredt visszafojtott lélegzettel, olyan tökéletes nyugalomban, hogy szinte álomnak érezte az egészet."

A *Ha neandervölgyi vagy* egyrészt esszéregény, hiszen az esszé jellegű gondolatok, elmélkedések szervesen beépülnek a cselekménybe és a szerkezetbe, ugyanakkor tézisregény is, mert egy filozófiai, erkölcsi tételt kíván bizonyítani, és ez a tézis a mű során nem változik.

De ha valaki nem kíván elmélyedni a filozófia és antropológia mély bugyraiban, az is sok örömet talál a regényben, mely segít meglátni az élet valódi értékeit, a szabadságot, az emberi érzékszervek által megszerezhető örömöket. Ahogy a szerző ajánlja nekünk: „Találd meg magadban a neandervölgyit!"

Zalai Károly: Ha neandervölgyi vagy